

HUMANISTYCZNE ASPEKTY KSZTAŁCENIA ARTYSTYCZNEGO

The features of the humanistic conception of Ukrainian education exposed in the works of the academician I. Zyzyun are presented. The theoretical directions of the humanization of the professional-artistic education are grounded, i.e. upgrading of the contents; organization of personality developing educational proces; preserving human relations in the educational and professional-artistic environment.

Przygotowanie dobrze wykształconych, konkurencyjnych na rynku pracy specjalistów branży i rzemiosła artystycznego na zasadach humanistycznych jest ważnym problemem socjalno-pedagogicznym, od rozwiązania którego zależy nie tylko rozwój osobowościowy młodzieży uczniowskiej zawodowych szkół artystycznych, ale także ogólny rozwój kulturalny społeczeństwa. W tym procesie główna rola przypada oświacie, która, zgodnie z nauką I. Zjaziuna, jest tą sferą socjokulturalnej działalności życiowej, gdzie odbywa się kształtowanie duchowo dojrzałej, moralnej osobowości, zdolnej do brania odpowiedzialności za losy państwa, jego narodu, kultury, do ochrony wartości ogólnoludzkich, tworzenia spójnego świata „według ludzkiej miary”.

O uznaniu osobowości za wyższą wartość życiową, unikalności jej potencjału duchowego wypowiedzieli się znani ukraińscy myśliciele H. Skoworoda, P. Jurkewycz i inni. Właśnie P. Jurkewycz pisał, że wiedza przyswajana jest tylko wtedy, gdy zostanie uczłowieczona za pomocą uczuć, namawiał więc do wychowywania tak, aby wychowanek, kiedy osiągnie wiek dojrzały, okazał się człowiekiem znającym dobro i pragnącym dobra. Jednocześnie przy kształtowaniu osobowości, zdaniem myśliciela, należy uwzględniać skomplikowane relacje człowieka ze społeczeństwem, państwem, ludźmi, przyrodą, Bogiem.

Na potwierdzenie osobowościowo ukierunkowanych wartości edukacyjnych zwracano często uwagę w pracach religijnych, filozoficznych i pedagogicznych uczonych i myślicieli okresu przedrewolucyjnego, które następnie zostały zapomniane, podporządkowane kolektywistycznym koncepcjom działalności pedagogicznej. Wszystkie te koncepcje, jak zaznacza B. Gierszunskij, odzwierciedlały ogólne przekonania polityczne i ideologiczne orientacji socjalistycznej i komunistycznej i w swojej głębokiej podstawie miały charakter antyhumanistyczny, a więc ignorowały wartość osobowości, zmuszały do podporządkowania się interesom państwa i społeczeństwa, wymaganiom totalitarnym, godzenia się z zasadami i mechanizmami funkcjonowania zewnętrznego środowiska społeczno-ekonomicznego itd.

Koncepcja humanistyczna oświaty ukraińskiej, zdaniem I. Zjaziuna, pojawiła się jako sprzeciw wobec niehumanistycznych i mechanicznych metod rozwoju i korekcji osobowości i po raz pierwszy po totalitarnym ucisku ideolo-

gicznym dała możliwość poczucia prawdziwej wolności w osobowościowym poszukiwaniu twórczym, wykorzystaniu w procesie edukacyjnym autorskich koncepcji pedagogicznych. Staje się aktualne aksjologiczne (wartościujące) podejście do rozwoju osobowości, które pozwala na analizę zjawisk z punktu widzenia zakładanych możliwości zaspokojenia potrzeb osobowości, na rozwiązywanie problemów społeczeństwa humanistycznego, w centrum których znajduje się człowiek, jego osobowość, zadatki, uzdolnienia, których swobodny rozwój warunkuje właśnie humanistyczną orientację oświaty, podkreśla D. Bieluchin. Przecież w realnej praktyce pedagogicznej da się jeszcze odnaleźć nie całkiem zagubione wartości, związane, zdaniem W. Andriejewa z: a) rozszerzeniem treści duchowości i kultury osobowości, spędzaniem czasu wolnego i wypoczynkiem (dzięki klubom zainteresowań, możliwości wędrowki i przebywania na łonie natury, wizytom na wystawach, w muzeach, teatrach); b) zaspokojeniem potrzeby pełnowartościowego obcowania z ludźmi (dzięki stworzeniu atmosfery życzliwości w zespole, zwiększenie możliwości sensownego spędzania czasu rodziców z dziećmi, specjalnie organizowanym spotkaniom z ciekawymi ludźmi); c) możliwościami awansu zawodowego (rozszerzenie możliwości zawodowego potwierdzenia się, udział w konkursach mistrzostwa zawodowego, możliwości kształcenia ustawicznego i autodydaktyki). Dzięki zasadzie aksjologicznej organizowanie działalności edukacyjnej uczniów zawodowych szkół artystycznych skierowane jest na poznanie wartości twórczości, rozwój odbioru emocjonalno-uczuciowego, odpowiedniego stosunku do otoczenia w celu wzbogacenia życia duchowego i kultury uczniów. Edukacja i wychowanie na przykładzie sztuki tworzenia obrazu i sztuki dekoracyjno-użytkowej stwarza największe możliwości potwierdzenia wagi takich społecznie istotnych wartości jak Piękno, Twórczość, Poznanie, Praca itd.

Nie mniej ważne jest podejście synergetyczne do współczesnej edukacji, działalności oświatowej i zawodowej, które, według określenia J. Lubywego, wymaga od osoby pewnej uniwersalności, umiejętności korzystania z doświadczenia z kilku sfer życia, specjalności pokrewnych, bo to, czego dana osoba nauczyła się w jednej sferze życia, ma wpływ również na inne sfery, zachodzi wzajemna wymiana energii oraz informacji pomiędzy różnymi rodzajami działalności. Zauważmy, że osobowościowo zorientowana koncepcja współczesnego kształcenia, określenie priorytetów osobowościowych wartości edukacyjnych w istotny sposób odbiły się na traktowaniu pojęcia „system oświatowy”. U podstaw systemu oświatowego, według I. Zjaziuna, powinna znaleźć się ogólna idea, równoważąca w nim konfliktowe sytuacje. Taką spójną ideą, podkreśla uczony, jest światopogląd humanistyczny, w którym przewidziano rozwój takich cech osobowości, jak świadomość jedności przyrody i człowieka, zaniechanie autorytarne, mitologicznego stylu myślenia, zdolność do kompromisu, poszanowanie opinii innych ludzi, innych kultur, wartości, wierzeń.

Humanizacja edukacji zawodowo-artystycznej opiera się na zasadzie adekwatności do naturalnych warunków, to znaczy w treściach edukacyjnych uwzględniane są fizyczne i psychiczne procesy rozwoju osobowości przyszłego

specjalisty przemysłu i rzemiosł artystycznych. Zgodnie z zasadą adekwatności do naturalnych warunków metody, formy, technologie pedagogiczne dobierane są odpowiednio do natury ucznia. Zauważmy, że połączenie rozwoju zawodowego i osobowościowego przyszłych specjalistów przemysłu i rzemiosł artystycznych jednocześnie oparte jest na zasadzie samorozwoju, który determinuje zdolność osobowości do przekształcania własnej działalności życiowej w konkretny produkt wytwórczy, co w końcowym rezultacie prowadzi do wyższej formy działalności życiowej osobowości – twórczego samospelnienia. Chodzi o wykonanie wyrobów artystycznych na podstawie przyswojenia wiedzy zawodowej i umiejętności projektowania, ozdabiania i wykańczania wyrobów sztuki dekoracyjno-użytkowej.

Humanizacja kształcenia zawodowo-artystycznego realizowana jest w trzech kierunkach: unowocześnienie treści edukacyjnych; organizacja osobowościowo rozwijającego się procesu edukacyjno-wychowawczego; stworzenie komfortowego środowiska edukacyjnego i zawodowo-artystycznego. W unowocześnieniu treści edukacji zawodowo-artystycznej, wraz z zasadą humanizacji, ważną rolę odgrywają zasady: humanitaryzacji, indywidualizacji, dyferencjacji, narodowego charakteru kształcenia, podejścia kulturowego do nauczania i wychowania obywatelskiego itd.

Podstawą kształcenia zawodowo-artystycznego we współczesnych warunkach jest system wychowania humanitarne, którego istota, zdaniem O. Goniajewa, polega na tym, że jest on, po pierwsze, związany z konkretnym kompleksem nauk, które kształtują duchową kulturę osobowości, z niezmiennymi wartościami kultury każdego narodu, a po drugie, wzbogaca nauki przyrodnicze i techniczne o ważne treści ekologiczne i społeczne.

Rozwój osobowości twórczej specjalisty przemysłu artystycznego i rzemiosł bezpośrednio związany jest z celami i zadaniami wykładu przedmiotów o kierunkach ogólnych „sztuka” i „estetyka”. W związku z tym słuszna jest opinia M. Łeszczenko o ich wyjątkowym statusie w uczelniach artystycznych. Sztuce, jak twierdzi uczona, właściwe jest zwiększanie potencjału poznawczo-aktywnego, który charakteryzuje rzeczywistość modyfikowaną w sali wykładowej. Ta funkcja sztuki ma ważne znaczenie w studiowaniu wszystkich bez wyjątku przedmiotów. Dlatego ważne jest, jej zdaniem, określenie wspólnych elementów w treściach wykładanego przedmiotu i w licznych kategoriach sztuki, jak również identyfikacja tych rodzajów twórczości artystycznej, które pomagają w harmonijnym osiągnięciu, przeniknięciu w istotę studiowanych zjawisk i pojęć.

Osobowościowy sens sztuki podkreśla również N. Myropols'ka. Jej zdaniem objawia się to w niepowtarzalności i wszechstronności osobowości ludzkiej. Biorąc pod uwagę to, że przedmiotem sztuki jest człowiek, osobowość, w jego systemie wartości odczuwana jest konieczność syntezy nauk, sztuki i religii w międzyosobowościowej przestrzeni kultury poprzez współczesne formy i mechanizmy socjopsychodynamiki wartości humanistycznych, podkreśla W. Rybałka. W tym procesie ważną rolę należy do przedmiotów ogólnoartystycznych i plastycznych: rysunku, malarstwa, teorii ornamentów, ludowych przemysłów artystycznych, praktyki etnograficznej i plenerowej, które zapewniają uczniom zawo-

dowych szkół artystycznych rozwój zdolności poznawczo-twórczych, kultury intelektualnej i artystyczno-graficznej.

Intelektualno-rozwojową rolę przedmiotów odnoszących się do sztuk plastycznych podkreśla również S. Aranowa. Analizując rezultaty ankiety przeprowadzonej wśród wykładowców tych dyscyplin uczona doszła do wniosku, że opanowanie ich skierowane jest na wyrobienie gustu artystycznego, rozwój umiejętności i nawyków plastycznych, fantazji, myślenia twórczego, wyobraźni, myślenia przestrzennego, dokładnych ruchów rąk, motoryki palców, twórczego potencjału itd. Godzimy się ze stwierdzeniem G. Wasianowycza i W. Onyszczenki, że sztuka plastyczna wzbogaca kulturę osobowości o wartości duchowe poprzez system obrazów, które symbolizują wartości i ideały pewnych czasów, pewnej epoki. Wynika stąd, że wizualny wpływ środków sztuki plastycznej na uczniów w procesie ich edukacji i działalności artystycznej jest wielofunkcyjny i sprzyja ujawnieniu uzdolnień twórczych oraz możliwości tworzenia własnych dzieł sztuki.

Wyjątkowa rola w harmonijnym rozwoju osobowości przyszłego specjalisty przemysłu i rzemiosł artystycznych należy do wychowania estetycznego, które, zdaniem Ł. Wołowicza, trzeba traktować jako przejaw szeregu funkcji: motywacyjnej, twórczej, adaptacyjnej, prognostycznej, aksjologicznej. Zatem pojawia się konieczność kształtowania u przyszłych mistrzów sztuki dekoracyjno-użytkowej kultury estetycznej, a zwłaszcza zdolności i umiejętności uczuciowego odbioru przyrody i współdziałania z nią, ze środowiskiem artystycznym, podmiotami twórczości zgodnie z kanonami piękna na podstawie wykorzystania środków muzycznych, literackich, teatralnych, graficznych, architektonicznych itd.

Realizacja podejścia kulturologicznego do kształcenia zawodowego przyszłych specjalistów przemysłu i rzemiosł artystycznych zorientowana jest także na kształtowanie u nich odpowiedzialności za zachowanie wartości kulturowych narodu, jak również rozwój kultury zawodowo-artystycznej. Przejście do kulturologicznego modelu treści edukacyjnych uważają za perspektywiczne W. Zinczenko, N. Czawczawadze oraz inni naukowcy. Zwłaszcza N. Czawczawadze podkreśla, że kultura osobowości może być rozumiana jako poziom przyswojenia wartości ogólnoludzkich, dziedzictwa kulturowego ludzkości, który określa stopień rozwoju człowieka jako osobowości. Jest to szczególnie widoczne w obecnej sytuacji geopolitycznej. Przecież, jak twierdzi H. Filipczuk, w każdej epoce wykształcenie rozpatrywane było łącznie z kształtowaniem kultury osobowości na podstawie wartości uniwersalistycznych i narodowych. Z tego powodu znany ukraiński filozof H. Skovoroda pisał, że wychowanie oparte jest na cechach narodowych, a więc istnieje potrzeba wychowania Rusina nie według obcych zasad, a według własnych.

Podejście kulturologiczne w edukacji zawodowo-artystycznej na zasadach kultury narodowej realizuje właśnie ideę wychowania narodowo-uświadomionych obywateli Ukrainy – mistrzów sztuki dekoracyjno-użytkowej, którzy na podstawie wykorzystania technicznych sposobów odtworzenia symboli narodowych we wzorach wyrobów sztuki użytkowej pomnażają bogactwa kultury

duchowej narodu ukraińskiego, przyczyniają się do wzrostu kultury narodowej. Ze względu na to na pierwszym planie pojawia się jedna z form humanizacji kształcenia – sztuka ludowa, dzięki której odnawiane zostają niewidoczne związki natury z człowiekiem, historii ze współczesnością, we właściwej jej pełni wznovionych tradycji oraz organizacji środowiska artystycznego, które może nie tylko wychowywać estetycznie, ale także, w końcowym rezultacie, kształtować osobowość.

Nasze badania przedstawionego problemu świadczą o tym, że w procesie przyswajania sztuki ludowej u młodzieży rozwijają się uzdolnienia twórcze, intuicja, spostrzegawczość, gust artystyczny; kształtują się logika konstrukcji, wynalazczość w wykorzystaniu właściwości materiału, umiejętność łączenia w nierozzerwalny kompleks najbardziej różnorodnych przedmiotów codziennego użytku. Możemy dojść do wniosku, że znaczenie sztuki ludowej w edukacji zawodowo-artystycznej nie powinno się zmniejszać, a raczej jeszcze bardziej rosnać, ponieważ bez doskonalenia duchowego żadne dobra socjalne, żadne osiągnięcia postępu naukowo-technicznego nie przyniosą młodemu pokoleniu pełni prawdziwie ludzkiego istnienia, a deficyt rozwiniętych uczuć może nieraz doprowadzić do przejawów bezwzględności i nieludzkiego zachowania.

Humanizacja kształcenia zawodowo-artystycznego oparta jest na indywidualizacji procesu kształtowania osobowości za pomocą środków osobowościowo zorientowanego nauczania. Indywidualizacja kształcenia zawodowego specjalistów przemysłu i rzemiosł artystycznych przede wszystkim uwzględniana jest w doborze i opracowaniu struktury treści, a głównie w ich efektywnym przyswojeniu. Treści każdego przedmiotu, opanowywanego przez uczniów zawodowych szkół artystycznych, szczególnie specjalistycznych, powinny uwzględniać ich rozwój intelektualny i twórczy, zdolności artystyczne, indywidualne możliwości przyswojenia materiału. W tym celu zadania edukacyjne dobierane są na podstawie osobowościowego i zawodowego znaczenia ich treści, przebiegu nauczania indywidualnego, poziomu ukształtowania zainteresowań poznawczych. Na przykład podczas poznawania regionalnych ozdabiania wyrobów techniką sztuki ludowej (wyszywanie, rzeźbienie, malowanie na drewnie itd.) celowe jest dawanie uczniom indywidualnych zadań, skierowanych na badanie technik artystycznych, stosowanych przez mistrzów z wiosek, regionu, skąd oni pochodzą i gdzie mieszkają ich rodzice itp.

Przekazywanie uczniom zawodowych szkół artystycznych tajemnic mistrzostwa rzemiosła artystycznego należy także przeprowadzać indywidualnie. Przede wszystkim, związane jest to z wykonaniem znacznej ilości prac ręcznych, a po drugie – indywidualna demonstracja przez nauczyciela zajęć technicznych techniki ozdabiania wyrobu ma zabarwienie emocjonalne i orientację osobowościową. Można to wyjaśnić tym, że podczas pokazu sposobów pracy nauczyciel wychowania technicznego uwzględnia indywidualne cechy ucznia, swoje czynności podkreśla słowami zabarwionymi emocjonalnie, które podsycają ciekawość uczniów, tchną wiarę w ich możliwości i zdolności. Indywidu-

alne podejście do nauczania umożliwiła dłuższą pracę z uczniami zawodowej szkoły artystycznej, opóźnionymi w nauce.

Ważną rolę indywidualizacji nauczania, szczególnie dla tych uczniów, którzy wykazują przewagę intelektu praktycznego i myślenie emocjonalno-obrazowe, podkreśla I. Zjaziun. Zgadza się z opinią uczonego, że szczególnie zębna jest uniwersalność wymagań wobec dzieci z wyraźnie widocznymi zdolnościami do jednego z rodzajów działalności przedmiotowej (przedmioty humanistyczne, matematyczne, techniczne, artystyczne itd.). Przecież właśnie do takiej kategorii należy młodzież uczniowska, która opanowuje zawody przemysłu i rzemiosł artystycznych.

Podejście indywidualne do nauczania połączone jest z podejściem różnicującym, które również zorientowane jest na rozwój osobowości w procesie kształcenia i działalności zawodowej. Istota zasady dyferencjacji, zgodnie z twierdzeniem O. Goniejewa, polega na konieczności pracy ze wszystkimi i z każdym z osobna, modelowania procesu rozwoju indywidualnego dla każdego ucznia z uwzględnieniem poziomu jego wiedzy, komponentu motywacyjnego działalności edukacyjnej, cech wolitywnych, zdolności do samoorganizacji. Jednocześnie uczonego podkreśla, że dyferencjacja nauczania bywa wewnętrzna (wymaga zróżnicowania tempa nauczania na podstawie pełniejszego uwzględnienia indywidualnych i grupowych osobliwości uczniów, co warunkuje dyferencjację rodzajów działalności, zadań edukacyjnych itd.).

Wagę dyferencjacji kształcenia na zasadach humanistycznych podkreśla w swoich pracach także I. Zjaziun. Szczególnie ważne znaczenie uczonego przypisuje zróżnicowaniu rozwoju socjalnego i praktycznego intelektu uczniów. Nawołuje on pedagogów, aby ogólne treści nauczania były różne zarówno w sferze specyfiki przedmiotu, jak i w sferze osiągnięcia pewnego potencjału twórczego. W związku z tym wykładowcy, nauczyciele wychowania technicznego zawodowych szkół artystycznych powinni umieć w zróżnicowany sposób określać treści kształcenia zawodowego, a zwłaszcza uwzględniać współzależności pomiędzy przedmiotami ogólnymi a specjalistycznymi, opracowywać treści programów nauczania przedmiotów teoretycznych i wychowania technicznego w warunkach pracowni, warsztatów szkolnych, zakładów produkcyjnych (praktyka i nauka), opracowywać najbardziej efektywne technologie pedagogiczne, oparte na zasadach problemowych, na zasadach motywacji, zapewnienia adekwatności działania do charakteru przyszłej aktywności zawodowo-twórczej itd., wprowadzać technologie informacyjne, komputerowe środki edukacyjne, przeprowadzać dyskretną kontrolę stopnia przyswojenia przez uczniów materiału, umiejętności i nawyków zawodowych (aktywność klasowa i samodzielna), kształtować komfortowe środowisko edukacyjne.

Humanistyczna orientacja procesu edukacyjno-wychowawczego w zawodowych szkołach artystycznych znajduje wyraz także w przyjaźni, współpracy, wzajemnej pomocy, we wszystkim, co sprzyja wszechstronnemu rozwojowi osobowości przyszłego specjalisty. Dlatego ważne jest, aby wykłady w wyższej szkole zawodowej były jednocześnie i sztuką, i nauką, jak podkreśla to I. Zja-

зиун. Сztuką dlatego, że każde zajęcie są неповtarzalne. Ich przebieg, zabarwienie emocjonalne, stosowane środki zależą od całego szeregu czynników, z których wiele trudno przewidzieć. W tym sensie wykład podobny jest do twórczości artysty, pisarza, poety, od których wymagamy dogłębnej znajomości życia, duszy ludzkiej, umiejętności współczucia bohaterom. Ale jednocześnie jest to nauka, u której podstaw leżą obiektywne prawa, które rejestrują istotne związki i relacje, właściwe procesowi edukacyjnemu, który opiera się na współdziałaniu wykładu i uczenia.

Tak więc organizacja procesu kształcenia zawodowego przyszłych specjalistów przemysłu i rzemiosł artystycznych na zasadach humanistycznych sprawia, że jest on spójnym procesem przekazu wiedzy ogólnoartystycznej i specjalistycznej (technologicznej), kształtowania umiejętności i nawyków, przekazu doświadczenia działalności, postępowania, kształtowania zawodowo ważnych i osobowościowych przymiotów (życliwość, wytrwałość, szczerłość, zdolność do myślenia systemowego i krytycznego, obrazowego i abstrakcyjnego, twórczego wykorzystania w działalności artystycznej tradycji ludowego przemysłu i rzemiosł itd.).

Bibliografia

1. Андреев В.И. Педагогика творческого саморазвития. Инновационный курс. – Казань: Издательство Казанского государственного университета, 1996. – 563 с.
2. Аранова С.В. Обучение изобразительному искусству. Интеграция художественного и логического. – СПб: КАРО, 2004. – 176 с.
3. Белухин Д.А. Личностно ориентированная педагогика в вопросах и ответах: Учебное пособие. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2006. – 312 с.
4. Васянович Г.П., Онищенко В.Д. Ноологія особистості: Навч. посібн. для студентів і викладачів. – Львів, «Сполом», 2007. – 217 с.
5. Волович Л.А. Система эстетического воспитания учащихся профтехучилищ: Метод. пособ. – М.: Высш. шк., 1988. – 167 с.
6. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века: Учебное пособие для самообразования. Изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: Педагогическое общество России, 2002. – 512 с.
7. Гуманізм: сучасні інтерпретації та перспективи / Пазенок В.С., Лях В.В., Соболев О.М., Райда К.Ю., Єсипенко Д.М., Пархоменко Т.С., Федорченко В.К., Любимий Я.В. – К.: Український Центр духовної культури, 2001. – 380 с.
8. Демков М. Русская педагогика в главнейших ее представителях. – М.: Изд. К. Тихомирова, 1898. – 480 с.
9. Зинченко В.П. Человеческий интеллект и технократическое мышление // Коммунист – 1988 – №3. – С. 96-104.
10. Зязюн І.А. Сучасна освіта у контексті гуманістичної філософії // Діалог культур: Україна у світовому контексті: Філософія освіти: Зб. наук. пр. / Ред. кол.: І.А. Зязюн (голов. ред.), С.О. Черепанова (упоряд. і відп. ред.), Н.Г. Ничкало, В.Г. Скотний та ін. – Львів: Світ, 1999. – Вип.4. – С. 5-12.
11. Зязюн І.А. Філософські засади освіти: освітні технології, діалектика педагогічної дії / Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти: Монографія. – К.: 2003. – С. 11-60.
12. Лещенко М.П. Теоретико-методичні основи педагогічної майстерності викладача професійної школи в умовах сучасного соціуму / Педагогічна майстерність. Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища шк., 1997. – С. 60-83.

13. Миропольська Н.Є. Мистецтво слова в структурі художньої культури учня: теорія і практика. – К.: Парламентське видавництво; 2002. – 204 с.
14. Педагогика профессионального образования: Учеб. пособие для студ. Высш. пед. учеб. Заведений / Е.П. Белозерцев, А.Д. Гонеев, А.Г. Пашков и др.; Под. ред. В.А. Сластѣнина. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 368 с.
15. Радкевич В.О. Сучасні тенденції розвитку професійно-художньої освіти в Україні. / Професійно-технічна освіта. – 2003: № 1. – С. 31 - 35.
16. Рибалка В.В. Соціопсиходинаміка гуманістичних цінностей у міжособистісному просторі культури: психологічний аспект проблеми // Психолого-педагогічні та культурологічні питання гуманізації освіти. Збірник наукових статей / За ред С.О. Мусатова. – К.–Рівне: Видавель Олег Зень, 2007.– С. 82-87.
17. Філіпчук Г.Г. Громадянське суспільство: освіта, етнокультура, етнополітика. – Чернівці: Зелена Буковина, 2002. – 488 с.
18. Чавчавадзе Н.З. Культура и ценности. – Тбилиси, 1984. – 145 с.
19. Юркевич П. Чтение о воспитаніи. – М.: Изд. Чепелевского Н., 1865. – 272 с.

Witalij Pytyczuk

IWAN A. ZJAZIUN – NAUCZYCIEL, LIDER, UCZONY, CZŁOWIEK

This article describes the valuable contribution of the science of academician I. Zyazyun to the development of both theoretical and methodological bases of pedagogical knowledge, philosophical understanding of pedagogical categories, the solutions of problems of pedagogical mastery, and the improvement of vital functions of the scientific staff.

Rozmyślając o pojawieniu się nowej dla Ukrainy dziedziny nauki, jaką jest filozofia oświaty, akademik I. Zjaziun mądrze zauważył: „Filozofia oświaty – to i nie filozofia, i nie nauka”. Głębię tej myśli, która podkreśla prymitywne uproszczenie filozofii do formy niewyszukanej refleksji, co przeczy tradycji filozoficznej, pedagogika powinna kiedyś osiągnąć. Ale zauważmy rzecz następującą. Jeśli filozofia oświaty ma za przedmiot najogólniejsze „podejścia” do oświaty i pedagogiki, to, z naszego punktu widzenia, oznacza to, że filozofowie są zaniepokojeni stanem pedagogiki, która „na naszych oczach degraduje się” do odrębnych dyscyplin naukowych, technologii, schematów technologicznych, komponentów pedagogiki matematycznej, pedagogiki fizycznej i tak dalej. Taka dyferencjacja jest możliwa i nawet konieczna z punktu widzenia rozwoju pewnych działów integralnej wiedzy naukowej, ale powinna ona przewidywać właśnie rozwój integralnej wiedzy naukowej, w naszym wypadku – pedagogiki. Dlatego problem integralnej wiedzy pedagogicznej nie był i nadal nie jest nieporadnym teoretyzowaniem czy praktyką „projektów” pedagogicznych, ale prognostycznym przewidywaniem rozwoju pedagogiki, do którego to poziomu współczesna oświata powinna dążyć. Waga filozoficznego uzasadnienia zjawisk pedagogicznych zmusza do pilniejszego słuchania filozofów, którzy nadają sens nie tyle problemom pedagogicznym z pozycji tradycji filozoficznych, ile ze względu na